

Sjekkliste for deg som skal ansette utenlandsk arbeidskraft innenfor næringen jordbruk og gartneri

Oppdatert per 15. februar 2013.

1. Innledning

Denne sjekklisten omhandler de mest sentrale problemstillinger du som arbeidsgiver innenfor næringen jordbruk og gartneri må ta stilling til og ha på plass i forbindelse med ansettelse av utenlandsk arbeidskraft. Sjekklisten omhandler ikke problemstillinger knyttet til innleie av arbeidskraft.

Som arbeidsgiver må du :

- **sørge for at arbeidstaker har gyldig oppholdstillatelse eller har registreringsbevis** når dette trengs, jf. punkt. 1.1
- **inngå skriftlig arbeidskontrakt med arbeidstaker**, jf. punkt 1.3
- **melde arbeidstaker inn i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret**, jf. punkt 1.4
- **betale lønn tilsvarende minstelønnen** i Jordbruks- og gartnerioverenskomsten, jf. punkt 1.5
- **ikke utbetale mer enn kr. 10 000 kontant til arbeidstaker**. Du bør derfor påse at arbeidstaker har D-nummer slik at du kan betale inn lønn via bank, jf. punkt 1.2.
- **betale arbeidsgiveravgift**, jf. punkt 1.5
- **foreta skattetrekk/forskuddstrekk**, jf. punkt 1.5 Hvis arbeidstaker ikke har gyldig skattekort må du trekke 50 % skatt. Du bør derfor påse at arbeidstaker har gyldig skattekort slik at du kan foreta skattetrekk iht. til dette., jf. punkt 1.2
- **tegne obligatorisk tjenstepensjon og yrkesskadeforsikring**, jf. punkt 1.5
- **huske på at arbeidstaker skal ha feriepenger**, jf. punkt 1.5

Arbeidstaker må på sin side sørge for å:

- få gyldig oppholdstillatelse eller registreringsbevis når dette trengs, jf. punkt 1.1.
- underskrive arbeidskontrakten, jf. punkt 1.3
- møte opp på skattekontoret eller UDIs servicesentre og søke om skattekort, og om å få tildelt D-nummer, jf. punkt 1.2

1.1 Oppholdstillatelse

Hovedregelen er at utenlandske arbeidstakere må ha oppholdstillatelse for å arbeide i Norge. Regelverket avhenger av hvilket land vedkommende arbeidstaker kommer fra, og hvor lenge vedkommende skal arbeide her. For EØS-borgere gjelder en egen registreringsordning.

1.1.1 Arbeidstakere fra EØS-området: Registreringsordning

Statsborgere fra EØS-området trenger ikke å søke om oppholdstillatelse for å kunne ta arbeid i Norge. Dette gjelder også borgere av Bulgaria og Romania. De må imidlertid registrere seg dersom arbeidsforholdet er ment å vare utover 3 måneder.

1.1.1.1 Arbeid av 3 måneders varighet eller mindre

For arbeidstakere som har tenkt å oppholde seg/arbeide i Norge i mindre enn 3 måneder er det ingen registreringsplikt. Dersom vedkommende reiser hjem før 3 måneders-perioden er over og så kommer tilbake senere, vil det løpe en ny 3 måneders periode.

1.1.1.2 Arbeid utover 3 måneder

Arbeidstaker må registrere seg dersom arbeidsforholdet er ment å vare utover 3 måneder.

Dette kan gjøres elektronisk på nett, via UDIs hjemmeside: <https://selfservice.udi.no/>.

Registreringen må ikke gjøres med en gang vedkommende kommer til landet, men dette anbefales.

Arbeidsgiver kan gjøre den elektroniske registreringen for arbeidstaker.

Arbeidstaker må deretter møte opp personlig på politikontoret eller et servicesenter for utenlandske arbeidstakere i Norge og legitimere seg og legge fram ansettelsesbevis eller arbeidskontrakt. Vedkommende får da et registreringsbevis. Ved noen politikontor må det bestilles time.

Arbeidsgiver kan bestille time for arbeidstakeren.

Registreringsbeviset er gyldig på ubestemt tid. Mer informasjon om registreringsordningen finner du her: <http://www.udi.no/Sentrale-tema/Arbeid-og-opphold/Arbeid-og-opphold-EU-EOS-EFTA-borgere/Midlertidig-registreringsordning-for-EOS-borgere/>. Link til servicesentrene finner du her: <http://www.sua.no/>

1.1.2 Arbeidstakere utenfor EØS-området: Oppholdstillatelse

Statsborgere fra land utenfor EØS-området må som hovedregel søke om oppholdstillatelse for å kunne ta arbeid i Norge. Utlendinger som har fått innvilget en midlertidig eller permanent oppholdstillatelse får utstedt et oppholdskort som er bevis på rett til å oppholde seg i Norge. Se mer her: <http://www.udi.no/Oversiktsider/Oppholdskort-/> Det er ulike grunnlag som kan gi oppholdstillatelse for arbeid i Norge. Her gjennomgås de grunnlag som er mest praktiske for jordbruks- og gartnerinæringen.

1.1.2.1 Sesongarbeid inntil 6 måneder eller praktikantarbeid

Til sesongarbeid i inntil 6 måneder i gartneri/landbruk eller til praktikantarbeid kan det etter søknad til UDI gis oppholdstillatelse for arbeidstakere fra land utenfor EØS-området. Det må dreie seg om fulltidsarbeid (kan være hos flere arbeidsgivere ved sesongarbeid- kun hos en arbeidsgiver når det gjelder praktikanter). Normalt er det også et krav at det ikke finnes tilgjengelig arbeidskraft i Norge/EØS-området. Søknad skal sendes fra arbeidssøkerens hjemland.

Arbeidsgiver kan imidlertid søke på vegne av arbeidstaker dersom det foreligger **fullmakt** fra arbeidssøker. Det kreves at det foreligger et skriftlig tilbud om arbeid. Lønns- og arbeidsvilkårene må ikke være dårligere enn tariffavtalen eller regulativene for bransjen.

Tilbudet om arbeid må være gitt på et fastsatt skjema: "Arbeidstilbud/Offer of employment", og må være **undertegnet av deg som arbeidsgiver og av arbeidstakeren**. Arbeidstaker må være sikret sted å bo i arbeidsperioden. Skjemaene finner du her:

<http://www.udi.no/Oversiktsider/Skjemaer-og-maler/Soknadsskjemaer/Skjemaer-og-avtaler-for-arbeid-og-opphold/>

1.1.2.2 Faglært arbeidstaker

Borgere fra land utenfor EØS som er over 18 år og har faglært kompetanse som er relevant for arbeidet vedkommende skal gjøre i Norge kan få oppholdstillatelse som faglært. Bl.a. kan personer med fagutdanning tilsvarende videregående skoles nivå, fagbrev, utdanning fra høyskole eller universitet eller spesielle kvalifikasjoner få slik oppholdstillatelse. Det skal imidlertid i utgangspunktet mye til for at slik tillatelse gis på bakgrunn av spesielle kvalifikasjoner, og det stilles krav til grundig dokumentasjon.

1.1.2.2.1 Hovedregel: Ordne tillatelse for perioden vedkommende skal arbeide i før vedkommende kommer til landet og skal begynne å arbeide

Arbeidstaker må søke **før** vedkommende kommer til landet, enten via norsk ambassade eller konsulat i sitt hjemland. **Arbeidsgiver** kan imidlertid søke på vegne av arbeidstaker dersom det foreligger **fullmakt** fra arbeidssøker. Vedkommende må ha et konkret tilbud om arbeid for en arbeidsgiver i Norge, og det må stå i tilbudet hvilken stilling vedkommende kommer til å ha, lønn per time og hvor mange timer per uke vedkommende kommer til å jobbe. Det må også spesifiseres hvor lenge arbeidstilbudet varer. Tilbudet må som hovedregel være om heltidsarbeid for én arbeidsgiver. Lønns- og arbeidsvilkårene må ikke være dårligere enn etter gjeldende tariffavtale eller regulativ for bransjen. Mer informasjon, bl.a. om hva som må være vedlagt søknaden finner du her:

<http://www.udi.no/templates/Tema.aspx?id=2941>

1.1.2.2.2 Spesialregel: Søke om arbeidstart før søknad om tillatelse for perioden vedkommende skal arbeide i er innvilget

For faglærte gjelder også en **ordning om tidlig arbeidstart**. Arbeidsgivere som oppfyller visse kriterier, kan rekruttere arbeidskraft direkte og la arbeidstakerne begynne å arbeide før søknaden er behandlet. For å kunne benytte seg av denne ordningen, må du som arbeidsgiver kunne legge frem en skatteattest for merverdiavgift og skatt og en egenerklæring om å overholde lovbestemte krav til helse, miljø og sikkerhet (HMS).

Denne regelen kan benyttes i to ulike sammenhenger:

1. Arbeidstaker er allerede i Norge:

Fra og med 15. januar 2013 er det ikke mulig å søke om oppholdstillatelse i Norge som faglært arbeidssøker. Personer som kommer fra et visumfritt land og har faglært kompetanse, har imidlertid rett til å være i Norge uten oppholdstillatelse i seks måneder for å søke arbeid som faglært. **Arbeidsgiver** kan i disse tilfellene **søke** oppholdstillatelse for arbeidstaker **uten fullmakt**. Hvis arbeidsgiveren leverer en komplett søknad, det vil si med alle nødvendige vedlegg, og skatteattest og egenerklæring som nevnt ovenfor, kan politiet utstede en foreløpig bekreftelse på at vedkommende kan begynne å arbeide før søknaden er behandlet. Arbeidstaker kan begynne å arbeide med en gang vedkommende får denne bekreftelsen. Vedkommende har ikke anledning til å bytte arbeidsgiver så lenge søknaden er under behandling.

2. Arbeidstaker har ikke kommet til Norge:

Arbeidsgiver kan i disse tilfellene **søke** oppholdstillatelse for arbeidstaker **uten fullmakt**. Hvis arbeidsgiveren leverer en komplett søknad, det vil si med alle nødvendige vedlegg, og skatteattest og egenerklæring som nevnt ovenfor, kan politiet utstede en foreløpig bekreftelse på at vedkommende kan begynne å arbeide før søknaden er behandlet. En norsk ambassade eller et norsk konsulat kan gi vedkommende innreisevisum når dette er nødvendig, forutsatt at politiet har utstedt en foreløpig bekreftelse til arbeidsgiver og vedkommende kan dokumentere identiteten sin. **Arbeidstaker** må selv senest sju dager etter innreise i Norge

møte opp ved det politidistriktet hvor søknaden ble levert. Der må vedkommende dokumentere identiteten sin og bekrefte søknaden som ble innlevert av arbeidsgiveren. Politiet vil utstede en bekreftelse på at vedkommende har anledning til å arbeide for den aktuelle arbeidsgiveren inntil søknaden er behandlet. Arbeidstaker kan begynne å arbeide med en gang vedkommende får denne bekreftelsen. Vedkommende har ikke anledning til å bytte arbeidsgiver så lenge søknaden er under behandling.

1.1.2.3 *Spesialistbestemmelsen er opphevet*

Den såkalte "spesialistbestemmelsen" er avskaffet. Bestemmelsen ga opphold til personer som hadde fått jobb med en lønn på minimum en halv million kroner i året.

1.2 Skattekort, D-nummer

Alle **arbeidstakere** må møte opp på skattekontoret (ligningskontoret for den kommunen arbeidstakeren først ankommer) eller UDIs servicesentre og søke om **skattekort**, og om å få tildelt **D-nummer**. D-nummer er nødvendig for å få bankkort. Utbetaling via bank er eneste betalingsmåte for lønn over kr. 10 000. Kontantutbetalinger utover dette beløpet er ikke fradragsberettiget. Arbeidstaker kan begynne å arbeide før skattekort er levert arbeidsgiver, men da skal det trekkes 50 % skatt.

Skattekort fornyes automatisk hvert år. Det kan forekomme tilfeller der arbeidstakeren får utstedt et skattekort selv om oppholdstillatelsen er bortfalt. Sjekk derfor om arbeidstaker fra tredjemannsland har oppholdstillatelse selv om vedkommende har skattekort.

1.3 Arbeidskontrakt

Arbeidsgiver må, uavhengig av hvilket land arbeidstaker kommer fra, huske å inngå skriftlig **arbeidskontrakt**. Det skal inngås skriftlig arbeidskontrakt i alle arbeidsforhold. Skal arbeidsforholdet vare mer enn en måned, skal skriftlig avtale foreligge snarest mulig og senest innen en måned etter at arbeidstaker begynte. I arbeidsforhold med kortere varighet enn en måned, skal det umiddelbart inngås skriftlig arbeidsavtale. NHO Mat og Landbruk har utarbeidet standard arbeidskontrakt som ligger ute på vår hjemmeside:

<http://www.nhomatoglandbruk.no/article.php?articleID=636&categoryID=189>

På NHOs hjemmesider finner du også arbeidskontrakt på engelsk:

<http://www.nho.no/skjemaer/category404.html>

Arbeidstilsynets standard arbeidsavtaler på ulike språk, bla. engelsk, finner du på:

<http://www.arbeidstilsynet.no/skjema.html?tid=78142>

1.4 Arbeidstakerregisteret

Arbeidsgiver må også huske å **melde arbeidstaker inn i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (Aa-registeret)**. Melding til registeret skal skje senest fredag i uken etter at arbeidsforholdet tar til, endres eller avsluttes. Skjema for innmelding finner du her:

<http://www.nav.no/skjema/Skjemaer/Arbeidsgiverskjemaer/L%C3%B8nn+og+personalskjemaer+for+din+bedrift+%28HR%29/Aa-registeret>

1.5 Lønn mv.

1.5.1 Minstelønn, arbeidsgiveravgift, forskuddstrekk

Per 30. januar 2013 stilles det i Norge krav om at alle arbeidstakere innenfor jordbruk og gartneri skal ha en **minimumslønn** tilsvarende minstelønnen i Jordbruks- og gartnerioverenskomsten mellom NHO Mat og landbruk og Fellesforbundet. Alle **arbeidsgivere**, også de som ikke er direkte bundet av overenskomsten, må følge de minstelønnsatsene som følger av "Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for jordbruks- og gartnerinæringene". Forskriften med minstelønnstabellen som gjelder fra 1. april 2012 finner du her: <http://www.lovdata.no/for/sf/ad/xd-20121127-1196.html>.

Timelister for lønnsutbetaling må være tilfredsstillende. Timelistene skal vise klokkeslett for oppstart og slutt hver dag, om det er jobbet overtid etc. Når det gjelder akkordlønn skal det fremgå at minstelønn er opptjent, dvs. at det også for slikt arbeid skal føres timelister som gjør det mulig å kontrollere dette.

Arbeidsgiver plikter videre å betale **arbeidsgiveravgift** av lønnskostnadene, samt å innberette **forskuddstrekk**. Alle som arbeider i Norge skal som hovedregel være **medlem i folketrygden**. Unntaket er utsendte arbeidstakere og arbeidstakere som bor og jobber i sitt hjemland i tillegg til arbeidet i Norge. Du kan lese mer om dette her: <http://www.nav.no/Internasjonalt/Arbeid+i+Norge>

1.5.2 Obligatorisk tjenstepensjon og yrkesskedeforsikring

De fleste arbeidsgivere plikter også å tegne **obligatorisk tjenstepensjon**.

Yrkesskedeforsikring skal også tegnes. Mer informasjon finner du her:

<https://www.altinn.no/no/hjelp-til-regelverk/drive-bedrift/arbeidsforhold/ansatte/tjenstepensjon/> og <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=78520>

1.5.3 Feriepenger

Arbeidsgiver må også følge reglene angående **feriepenger mv. i ferieloven**. Husk bl.a. at alle opptjente feriepenger skal utbetales siste vanlige lønnsdag for fratreden når arbeidsforholdet avsluttes. Les mer her:

<http://www.nhomatoglandbruk.no/article.php?articleID=385&categoryID=299>.

Arbeidsgivere som er bundet av Jordbruk- og gartnerioverenskomsten må også følge reglene om ferie og fridager i denne kapittel VII.

1.6 Bolig/utgifter til kost og losji

Som arbeidsgiver kan du velge å stille bolig til disposisjon for arbeidstaker, men denne boligen må være i samsvar med kravene i arbeidsmiljøloven § 4-4 fjerde ledd. Det kreves bl.a. at innkvarteringen skal ha alminnelig god norsk standard. Les mer om dette her:

<http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=97199#Innkvartering>.

Verdi for husleie skal ikke inngå som "usynlig" del av lønn. Vi anbefaler at man heller inngår en egen husleieavtale på standardisert husleiekontrakt og at man bruker bruttotall med trekk som framgår av lønns slippen. Prisen for å leie må være i samsvar med boligens standard og for øvrig

stå i rimelig forhold til lokale utleieforhold. Det samme gjelder kost og losji og ev. hjemreise. Foretas det lønnstrekk for husleien, må dette skriftlig avtales med arbeidstakeren.

1.7 Lov og tariff

De viktigste bestemmelsene som regulerer et arbeidsforhold, bla. arbeidstidsregler, overtid og regler om helse, miljø og sikkerhet vil du finne i Arbeidsmiljøloven:

<http://www.lovdata.no/all/nl-20050617-062.html>.

For utenlandsk arbeidskraft er det ekstra viktig at arbeidsgiveren forsikrer seg om at god opplæring er gitt og forstått, da språk og kulturbarrierer kan være en stor utfordring. For øvrig gjelder vanlige krav til sikkerhet her som for norske arbeidstakere i landbruket.

Overenskomsten for Jordbruk og Gartnerinæringene inneholder bestemmelser om f.eks. arbeidstid, overtid mv. Disse bestemmelsene gjelder kun for de arbeidsgivere som er bundet av overenskomsten. Du finner overenskomsten på NHO Mat og Landbruk sine hjemmesider:

<http://www.nhomatoglandbruk.no/getfile.php/Tariff-Arbeidsrett/Overenskomster/525%20Jordbruk%20og%20Gartneri%202012-2014.pdf>

Merk at Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med Arbeidsmiljøloven og derfor har rett til å kunne inspisere enhver arbeidsplass, herunder boliger som er stilt til disposisjon for arbeidstaker.

1.8 Mer informasjon

UDI har utarbeidet en egen side "Hvordan ansette utenlandsk arbeidskraft":

<http://www.udi.no/Sentrale-tema/Arbeid-og-opphold/Hvordan-ansette-utenlandsk-arbeidskraft/>

Arbeidstilsynets faktaside om utenlandsk arbeidskraft i landbruket finner du her:

<http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=97199>

NHO har også utarbeidet en sjekkliste for bruk av utenlandsk arbeidskraft. Denne er mer omfattende, og kun tilgjengelig for NHOs medlemmer. Den er oppdatert per 12. februar 2009. Du finner den her:

<http://abelia.nsp01cp.nhosp.no/getfile.php/Lukkedokumenter/sjekkListeForUtenlandskArbeidskraft.pdf>